

NAČINI PROVOĐENJA SLOBODNOGA VREMENA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI PRIJE I TIJEKOM PRVOGA VALA BOLESTI COVID-19 TE PROCJENA RODITELJA O UTJECAJU NOVONASTALE SITUACIJE NA DIJETE

MARIJA BISTRIC

Dječji vrtić Kocka kockica, Zadar

marijabistic@gmail.com

UDK: 379.8-053.4:616.2

Stručni članak

Primljen: 24. 1. 2021.

Prihvaćen: 15. 3. 2021.

SAŽETAK

U radu se prikazuju rezultati istraživanja o načinu provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi prije i za vrijeme prvog vala bolesti COVID-19 kada su, radi sprječavanja širenja korona virusa, u ožujku, travnju i svibnju 2020. godine nastupile stroge zaštitne mjere očuvanja zdravlja. Cilj je istraživanja dobiti uvid u načine provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi prije i za vrijeme prvog vala bolesti COVID-19 te ispitati u kojoj im se mjeri promijenila svakodnevnica. Istraživanje je provedeno anketiranjem 1121 roditelja djece predškolske dobi na području cijele Hrvatske. Dobiveni rezultati pokazuju kako se tijekom prvog vala bolesti COVID-19 promijenio način provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi. Tako su djeca predškolske dobi tijekom prvog vala bolesti COVID-19 najčešće, i vremenski najdulje, slobodno vrijeme provodila koristeći medije, u prvom redu gledajući televiziju, u slobodnoj igri i igrajući društvene igre s obitelji, a manje su vremena provodila u igri na otvorenome te u sportskim aktivnostima i pokretnim igrama. U zajedničkim aktivnostima slobodnog vremena djeca i roditelji tijekom izvanredne

KLJUČNE RIJEČI:

predškolsko dijete, slobodno vrijeme, bolest COVID-19.

situacije uzrokovane COVID-om najčešće su slobodno vrijeme provodili u rekreacijskim i sportskim aktivnostima na otvorenom, u igri na otvorenom te u zajedničkom igranju različitih igara kod kuće. Iako nešto više od polovine (56,9 %) roditelja smatra kako novonastala situacija uzrokovana bolešću COVID-19 nije utjecala na razvoj njihova djeteta, 43,1 % roditelja smatra da je ona djelovala negativno na njihovo dijete, osobito na socioemocionalnom planu.

UVODNA RAZMATRANJA – NOVONASTALA SITUACIJA

COVID-19 odnosno, odnosno koronavirus 19 (engl. *Coronavirus disease 2019*) virusna je bolest otkrivena u Kini krajem 2019. godine, a uzrokovana je virusom SARS-CoV-2. Bolest se prvi put pojavila u kineskom gradu Wuhanu, a uslijed ubrzanog širenja diljem svijeta, 11. ožujka 2020. godine (World Health Organization) proglasila je pandemiju. U ožujku, travnju i svibnju 2020. godine virus je uzrokovao izvanrednu situaciju u kojoj su uvedene dodatne zaštitne mjere i mjere opreza radi sprječavanja širenja bolesti, a u kojoj su se svi objekti koji nisu bili nužni u tom trenutku zatvorili¹. Izvanredna situacija tijekom prvog vala bolesti COVID-19 u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj, donijela je svima nove i neočekivane promjene. Škole su se zatvorile i nastavu nastavile provoditi lekcijama putem televizijskih ekrana te virtualno video-lekcijama, pod eksperimentalnim programom *Škole za život*, a dječji vrtići promijenili su način rada. Ovisno o potrebama djece i roditelja, dječji vrtići organizirali su dežurstva za djecu roditelja kojima je, zbog naravi njihova posla, predškolska ustanova u tom trenutku bila neophodna, a odgojno-obrazovni rad za djecu koja su ostala kod kuće nastavili su provoditi virtualno, putem društvenih mreža (Facebook, WhatsApp, Viber, Zoom) i internetskih stranica svoje ustanove. Prema preporukama Vlade Republike Hrvatske za pravodobne i točne informacije o koronavirusu, jedina zaštita od virusa su često pranje i dezinficiranje ruku, izbjegavanje dodirivanja nosa, očiju i usta i održavanje socijalne distance od barem 2 metra (KORONAVIRUS. HR, 2020). S obzirom na navedene činjenice, nameće se pitanje kako su djeca doživjela i prihvatila ove novonastale promjene u svom životu. Naime, djeca više nisu mogla posjećivati svoje prijatelje, djeda i baku ili druge bliske osobe. Nisu se mogla igrati i surađivati s drugom djecom na način kakav su poznavali od prije. Isto tako, onemogućeno im je neometano kretanje, odlazak na mjesta na koja su nekad išla s obitelji, rodbinom ili prijateljima (kazališta, muzeji, kino...). Također im je onemogućeno zadovoljenje temeljnih psiholoških potreba, poput potrebe za ljubavlju i pripadanjem, potrebe za slobodom, potrebe za moći i potrebe za zabavom (Glasser 2000: 34), koje bi inače ostvarili u društvu svojih prijatelja, šire obitelji i djeci bliskih osoba. Osvrnuvši se na Konvenciju o pravima djeteta, Jelavić (2010: 11) tako ističe kako dječje pravo na odmor i slobodno vrijeme (Članak 31) podrazumijeva „aktivnosti primjerene svojim mogućnostima, želja-

¹ U daljnjem tekstu koristiti će se termin 1. val bolesti COVID-19.

ma i sposobnostima“. Unatoč izvanrednoj situaciji koju opravdava primarni cilj očuvanja zdravlja svakog pojedinca (djece, odraslih i starijih), nedvojbeno je kako su se tijekom prvog vala bolesti COVID-19 prekršila ili barem povrijedila djetetova temeljna ljudska prava propisana navedenom Konvencijom. To se ponajprije odnosi na djetetova razvojna prava (pravo na igru, pravo na kulturne vrijednosti, pravo na informiranje) i prava sudjelovanja (pravo na slobodno izražavanje svojih misli, pravo na udruživanje) (Konvencija o pravima djeteta 2019: 2, 6-12).

SLOBODNO VRIJEME U ŽIVOTIMA PREDŠKOLSKE DJECE

Povijesno gledano, slobodno vrijeme oduvijek je predmetom rasprava, no tek u današnje industrijsko vrijeme ono se proučava kao neodvojivi dio društvenog života čovjeka. Tako se usporedno s razvitkom tehnologije smanjuje obvezujuće vrijeme, a povećava slobodno vrijeme čovjeka (Rosić 2005). Slobodno vrijeme je ono vrijeme koje pojedinac provodi izvan svog radnog vremena ili vremena koje mu je na neki način obvezujuće, s ciljem razvoja vlastitih potencijala (Andrijašević 2000: 7, 2009: 3; Antić 2000: 105; Jelavić, 2010: 11; Plenković 1997: 9; Puljiz 2010: 22; Rosić 2005: 37; Škorić 2009: 73; Valjan Vukić 2013: 61; Vukosović 1999: 290). S pozicije djeteta, slobodno vrijeme je ono vrijeme u danu u kojemu se isprepliću mnogobrojni sadržaji i utjecaji, a koji mogu biti spontani i organizirani, pozitivni i negativni (Rosić 2005: 76). Tako Jelinčić (2009: 97) ističe kako učinci slobodnog vremena na dijete mogu biti pozitivni ako su dobro odgojno i pedagoški organizirani, no isto tako upozorava da ako slobodno vrijeme djece nije organizirano, može krenuti u negativnom smjeru i imati negativan utjecaj na dječji razvoj. Slobodno vrijeme također može biti iskorišteno konstruktivno ili destruktivno, pa u konstruktivnom smislu dijete može razvijati i oplemenjivati, dok u destruktivnom smislu može voditi u dosadu i destruktivno ponašanje (Plenković 2000: 27). Danas je slobodno vrijeme postalo važan čimbenik odgoja djece i mladih te samim time postoji mnogo sadržaja, aktivnosti i okolnosti koje unutar slobodnog vremena treba odgojno osmisliti (Previšić 2000 prema Jelinčić 2009: 101). Plenković (1997: 47-62) ističe da slobodno vrijeme djece treba biti ispunjeno kvalitetnim sadržajima i aktivnostima koje na dijete djeluju odgojno u svim područjima dječjeg razvoja (zdravstveno, moralno, intelektualno, emocionalno, estetsko, duhovno). Na važnost ispunjavanja slobodnog vremena kvalitetnim sadržajima ukazuje i Vladimir Rosić (2005: 83-98)

koji ističe da će pomno odabrani i kvalitetni sadržaji djelovati pozitivno na cjelokupan dječji razvoj i omogućiti djetetu da razvija samostalnost, društvene odnose, stječe nove vještine i znanja, ali isto tako i savjetuje kako bi roditelji i druge odrasle osobe važne u životu djeteta, trebali usmjeravati dijete prema kvalitetnom provođenju slobodnog vremena. Aktivnosti i sadržaje svog slobodnog vremena dijete treba izabrati svojevolumno, slobodno i prema vlastitom interesu (Plenković 2000: 72). S obzirom na to da je igra spontana čovjekova aktivnost koja postoji otkako postoji i naša civilizacija, a dijete se igra radi samog sebe, te se kroz igru razvija, uči i izražava svoje potrebe (Plenković 2000: 40-41), odabrane aktivnosti slobodnog vremena dijete treba shvaćati kao igru i zabavu, a ne kao nametnutu aktivnost. Upravo takve intrinzično motivirane aktivnosti slobodnog vremena odabrane svojevolumno i spontano za dijete su same po sebi nagrada (Rosić 2005 prema Brigić 2009: 136). Iznimno je važno omogućiti djeci da od najranije dobi velik dio svog slobodnog vremena provode u igri, kako sa samim sobom, tako i s roditeljima ili s vršnjacima (Rosić 2005). Brojni autori (Amato i Fowler 2002 prema Čudina Obradović i Obradović 2006; Nenadić Bilan 2014: 109; Puljiz 2010; Zabriskie i McCormik 2003) ukazuju na važnost kvalitetno provedenog zajedničkog vremena roditelja sa svojom djecom. Tako zajedničke aktivnosti slobodnog vremena djece i njihovih roditelja, odnosno aktivnosti slobodnog vremena obitelji, pridonose jačanju obiteljske kohezivnosti, odnosno jačanju emocionalne povezanosti i osjećaja bliskosti među članovima obitelji (Nenadić Bilan 2014; Olson 2000; Zabriskie i McCormik 2003), a obuhvaćaju zajedničko vrijeme tijekom objeda, rekreacijske aktivnosti, aktivnosti na otvorenom te aktivnosti kućanskih poslova (Nenadić Bilan 2014: 109). Naime, kvalitetno provedeno slobodno vrijeme djece s roditeljima i roditeljska uključenost u igru djeteta iznimno su važni za emocionalni, socijalni i intelektualni razvoj djeteta, a pridonose izgradnji kvalitetnije međusobne komunikacije, jačanju obiteljskih odnosa i prevenciji kasnijih problema u ponašanju (Amato i Fowler 2002 prema Čudina Obradović i Obradović 2006; Puljiz 2010). Rezultati mnogih istraživanja ukazuju na važnost roditeljske uključenosti očeva u igru i aktivnosti djece, što rezultira pozitivnim utjecajem na cjelokupan dječji razvoj, razvoj kreativnosti i bolji školski uspjeh (Brayfield 1995 prema Čudina Obradović i Obradović 2006). Američka istraživanja (Hofferth i Sandberg 2001; Anderson, Economos i Must 2008; Taylor, Murdoch, Book, Gerrard, William i Taylor, 2009; Sisson, Broyles, Baker i Katzmarzyk 2010) pokazuju da američka djeca više preferiraju aktivnosti na otvorenom negoli u zatvorenom prostoru, no sve-

jedno provode više slobodnog vremena u zatvorenom prostoru gledajući televiziju ili igrajući multimedijske igre negoli u igrama na otvorenom. Istraživanja o načinima provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi u Hrvatskoj slabo su istražena. Prvo veće istraživanje slobodnog vremena obitelji provele su Berc i Kokorić (2012) na 503 roditelja djece predškolske dobi. Autorice navode kako su dobiveni rezultati pokazali da majke provode više vremena u igri s vlastitom djecom, a najzastupljenije aktivnosti u slobodnim aktivnostima obitelji su aktivnosti kod kuće (gledanje televizije, slušanje glazbe, čitanje), aktivnosti na otvorenome (šetnje, igra s kućnim ljubimcem...), odlazak u goste i u restoran te zajednička putovanja. Istraživanja slobodnog vremena djece osnovnoškolske dobi kod nas pokazuju kako je slobodno vrijeme djece uglavnom ispunjeno sadržajima medijima od kojih su najzastupljeniji gledanje televizije i slušanje glazbe (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin 2001; Mikić i Rukavina 2006). Mnogobrojna istraživanja u svijetu također pokazuju kako su mediji, a prvenstveno gledanje televizora, zaokupili veći dio dječjeg slobodnog vremena (Sigman 2010; Vandewater, Rideout, Wartella, Haung, Lee i Shim 2007), a na koji način će oni djelovati na dijete prvenstveno ovisi o načinu njihova korištenja i izboru gledanog sadržaja (Hercigonja 2018: 16-17; Ilišin, Marinović Bobinac i Radin 2001: 153; Inglis 1997: 25; Košir, Zgrabljic i Ranfl 1999: 91). Istraživanje koje su u Hrvatskoj proveli Roje Đapić, Buljan Flander i Selak Bagarić (2020), među roditeljima djece predškolske dobi, pokazuje kako je i kod nas velika zasićenost kućanstava malim ekranima (televizija, mobiteli, računala ili laptopi, igraće konzole i dr.). Autorice su također navele kako velika većina djece predškolske dobi gledaju televiziju, dvije trećine koristi mobitel i tablet, svako drugo dijete koristi računalo ili laptop, a svako četvrto dijete igra igre na igraćim konzolama. Nadalje, djeca male ekrane počinju koristiti znatno prije od preporuka stručnjaka, već u prvoj godini života, a prosječno su im izložena između 2 i 3 sata dnevno (Roje Đapić, Buljan Flander i Selak Bagarić 2020). Prema najnovijim smjernicama Američke akademije pedijatarata (2016) djeca predškolske dobi ne bi smjela biti izložena bilo kakvim ekranima dulje od jednog sata dnevno (AAP, 2016). I druga hrvatska istraživanja (Benko 2015; Sindik 2012) također pokazuju kako prosječno gledanje televizije djece predškolske dobi nadilazi preporučeno vrijeme izloženosti ekranima, pa tako djeca predškolske dobi televiziju prosječno gledaju od jedan do dva sata dnevno. Iznimno je važno da roditelji imaju uvid u medijske sadržaje kojima je dijete izloženo, na što upozoravaju i mnogi autori (Hercigonja 2018; Laniado i Pietra 2005; Mikić 2007; Zaharan 2013) koji ističu da

određeni sadržaji mogu djelovati pozitivno i negativno na djecu, no odrasli su ti koji bi trebali kontrolirati i ograničavati gledani sadržaj i po mogućnosti gledati sadržaje, ako ne prije djece, onda barem skupa s njima, kako bi im mogli objasniti gledane sadržaje i razgovarati o njima zajedno s djetetom. S druge strane, prethodna istraživanja (Bartoluci, M., Bartoluci S. i Škorić 2007; Škegro Čustovanja i Milanović 2009) potvrđuju da aktivno provedeno slobodno vrijeme djece, primjerice kroz sport i rekreacijske sadržaje, djeluje pozitivno na pravilan rast i razvoj, zdravlje i cjelokupan razvoj djeteta. Provođenje slobodnog vremena na otvorenom povezano je s većom tjelesnom aktivnošću, smanjenim rizikom od sjedilačkog života, boljim snom te nizom drugih blagotvornih utjecaja na zdravlje čovjeka (Herrington i Brussoni 2015; Tremblay, Gray, Babcock Bradstreet, Carr, Chabot, Choquette, Chorney, Collyer, Herrington, Janson, Janssen, Larouche, Pickett, Power, Hansen Sandseter, Simon i Brussoni 2015).

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je dobiti uvid u eventualne promjene u načinu provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi tijekom prvog vala bolesti COVID-19 s obzirom na vrijeme prije COVID-a, ispitati u kojoj mjeri se promijenila dječja svakodnevnica te prikazati zastupljenost zajedničkih aktivnosti u slobodnom vremenu djece i roditelja tijekom prvog vala bolesti COVID-19.

Prvi problem istraživanja bio je utvrditi načine provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi prije i tijekom prvog vala bolesti COVID-19 te utvrditi postoji li razlika u istima s obzirom na povećanje slobodnog vremena djece predškolske dobi za vrijeme prvog vala bolesti COVID-19. Drugi problem bio je utvrditi postoji li razlika u pojedinačnim aktivnostima slobodnog vremena djece predškolske dobi tijekom prvog vala bolesti COVID-19, s obzirom na vrijeme prije pojave navedene bolesti. Treći problem bio je utvrditi dnevni udio u pojedinim aktivnostima slobodnog vremena djece predškolske dobi prije i tijekom prvog vala bolesti COVID-19. Četvrti problem bio je utvrditi razlike učestalosti zajedničke igre roditelja s vlastitim djetetom tijekom bolesti COVID-19, u odnosu na vrijeme prije korona virusa. Peti problem bio je ispitati roditeljske stavove djece predškolske dobi o mogućem utjecaju prvog vala bolesti COVID-19 na emocionalni, fizički i psihički razvoj njihova djeteta i utvrditi u kojoj se mjeri promijenila dječja svakodnevnica.

Uzorak istraživanja

Ispitivanje je provedeno anonimnim anketiranjem 1121 roditelja predškolske djece iz cijele Hrvatske. Od ukupnog broja ispitanika, 1077 su majke (96,1 %), a 44 očevi (3,9 %) predškolske djece. Prosječna dob roditelja je 34 godine ($M=34,4$; $SD=5,3$; $\min=18$, $\max=50$), a prosječna dob djece je 4 godine ($M=4,0$; $SD=1,7$; $\min=0,2$; $\max=7,6$). S obzirom na obrazovni status, više stručnu spremu ima 5,4 % ispitanika, visoku stručnu spremu ima 14,6 % ispitanika, srednju školu kao završni stupanj obrazovanja ima 39,7 % ispitanika, dok osnovnu školu kao završni stupanj obrazovanja ima 1,2 % ispitanika.

Postupak prikupljanja i obrade podataka

Postupak prikupljanja podataka provodio se tijekom travnja i svibnja 2020. godine u 35 zatvorenih grupa na Facebook društvenoj mreži, te na mrežnim stranicama, zatvorenim Viber i WhatsApp grupama 9 dječjih vrtića². Prije samog anketiranja, proveden je postupak dobivanja dozvole od ravnatelja dječjih vrtića i administratora Facebook grupa u kojima je anketa objavljena.

Mjerni upitnici

Za potrebe ovog istraživanja korišten je *online* upitnik (Google Forms) koji je mjerio sljedeće:

1. **Sociodemografska obilježja sudionika istraživanja** odnosi se na spol, dob, županiju stanovanja i razinu obrazovanja ispitanika.
2. **Kronološka dob djece ispitanika**
3. **Načini provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi prije bolesti COVID-19 i tijekom prvog vala bolesti COVID-19** sastoji se od dviju čestica (Na koji način je Vaše dijete provodilo svoje slobodne vrijeme prije bolesti COVID-19?; Na koji način Vaše dijete provodi svoje slobodno vrijeme

² D.V. „Bakar“, D.V. „Bambi“, Zadar; D.V. „Cvrčak“ Posedarje; D.V. „Kocka...kockica“, Zadar; D.V. „Paški mališani“, Pag; D.V. „Roda“, Ivanić grad; D.V. „Vrbovec“, D.V. „Zvončica“, Zagreb; D.V. „Žuto Pače“, Zadar.

u ovoj izvanrednoj situaciji uzrokovanoj bolešću COVID-19?). Za svaku od čestica ispitanici odabiru jedan ili više odgovora.

4. **Dnevni udio slobodnog vremena predškolskog djeteta provedeni u različitim aktivnostima prije bolesti COVID-19 bolesti i za vrijeme bolesti COVID-19** sastoji se od osam čestica (Igra na otvorenome; Gledanje televizora; Slobodna igra; Igranje multimedijских igara; Čitanje slikovnica, priča, bajki, enciklopedija; Igranje društvenih igara s obitelji; Glazbene aktivnosti; Sportske aktivnosti i pokretne igre) u kojima ispitanici odabiru tvrdnju kojom izražavaju intenzitet vremenskog trajanja određene aktivnosti u slobodnom vremenu svog djeteta.
5. **Učestalost roditeljske igre s vlastitim djetetom prije i tijekom prvog vala bolesti COVID-19** sastoji se od dviju čestica (Tko se češće igrao s djetetom prije izvanredne situacije uzrokovane bolešću COVID-19?; Tko se trenutno češće igra s djetetom tijekom ove izvanredne situacije uzrokovane bolešću COVID-19 ?) u kojima ispitanici odabiru jednu od ponuđenih tvrdnji.
6. **Zastupljenost zajedničkih aktivnosti u slobodnom vremenu djece i roditelja tijekom prvog vala bolesti COVID-19** sastoji se od dviju čestica (Na koji način ste provodili svoje slobodno vrijeme s djetetom prije bolesti COVID-19?; Na koje načine provodite svoje slobodno vrijeme s djetetom trenutno, tijekom ove izvanredne situacije uzrokovane bolešću COVID-19?) u kojima ispitanici proizvoljno upisuju odgovor.
7. **Stavovi roditelja o utjecaju izvanredne situacije uzrokovane bolešću COVID-19 na njihovo dijete** sastoji se od dviju čestica (Je li ova izvanredna situacija uzrokovana bolešću COVID-19 utjecala na Vaše dijete (emocionalno, fizički, psihički)?; Ukoliko je prethodan odgovor potvrđan, na koji način?). U prvoj čestici ispitanici odabiru potvrđan ili niječan odgovor, a u drugoj čestici proizvoljno upisuju odgovor.

REZULTATI I RASPRAVA

Sukladno postavljenim istraživačkim ciljevima, najprije će biti prikazani rezultati dobiveni upitnikom „Načini provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi prije bolesti COVID-19 i tijekom prvog vala bolesti COVID-19“ (Tablica 1). Utvrđeno je kako postoje statistički značajne razlike ($\chi^2 = 176,7$; $df = 7$; $p < 0,01$) u načinima provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi

prije COVID-a i tijekom prvog vala bolesti COVID-19. S obzirom na rezultate prijašnjih istraživanja (Ilišin 2001; Mikić i Rukavina 2006), bilo je za očekivati kako će mediji ispuniti većinu slobodnog vremena djece predškolske dobi, kako prije bolesti COVID-19, tako i tijekom prvog vala bolesti COVID-19.

TABLICA 1. Načini provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi prije i tijekom prvog vala bolesti COVID-19, (N=1121)

Odgovori	Prije bolesti CO-VID-19 bolesti		Tijekom 1. vala bolesti COVID-19	
	f	%	f	%
Igra na otvorenome (vrt, dvorište, priroda)	946	84,4	757	67,5
Gledanje televizora	223	19,9	424	37,8
Slobodna igra	489	43,6	539	48,1
Igranje multimedijских igara	148	13,2	258	23,0
Čitanje slikovnica, priča, bajki, enciklopedija	366	32,6	406	36,2
Igranje društvenih igara s obitelji	277	24,7	418	37,3
Glazbene aktivnosti	143	12,8	137	12,2
Sportske aktivnosti i pokretne igre	322	28,7	184	16,4

$\chi^2 = 176,7$; $df = 7$; $p < 0,01$

Iako ohrabruje podatak da je najzastupljenija aktivnost prije bolesti COVID-19 u slobodnom vremenu djece predškolske dobi igra na otvorenom, koja je ostala među zastupljenijim aktivnostima i tijekom prvog vala bolesti COVID-19, većina je djece (97 %) predškolske dobi svoje slobodno vrijeme tijekom prvog vala bolesti COVID-19 provodila uz medije, i to ponajprije uz gledanje televizije, a zatim uz čitanje dječje literature i igranje multimedijских igara s obitelji. Tako je svako treće dijete, tijekom bolesti COVID-19, svoje slobodno vrijeme najčešće provodilo gledajući televiziju.

Također se moglo pretpostaviti da će se tijekom prvog vala bolesti COVID-19 produljiti vremenska izloženost djece medijima s obzirom na to da su djeca imala više slobodnog vremena te je određena skupina roditelja nastavila raditi od kuće. Naime, pojedinačne razlike u načinima provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi prije bolesti COVID-19 i tijekom prvog vala bolesti COVID-19 (Tablica 2) pokazuju kako s obzirom na duljinu vremena provedenog u određenim aktivnostima prije i tijekom prvog vala bolesti COVID-19, postoje statistički značajne razlike za većinu aktivnosti slobodnog vremena djece predškolske dobi.

TABLICA 2. Udio ukupnog dnevnog vremena djece predškolske dobi provedenog u aktivnostima slobodnog vremena prije bolesti COVID-19 i tijekom prvog vala bolesti COVID-19, (%)

Aktivnosti slobodnog vremena djece predškolske dobi		Do 30 minuta	30 – 60 minuta	1 – 2 sata	2 – 3 sata	Više od 3 sata	Ne igra multi-medijske igre/ Ne gleda TV
Igra na otvorenom	$\chi^2 = 151,8$						$p < 0,01$
	A (N=1121)	1,2	6,8	24,1	30,5	37,4	
	B (N=1121)	9,6	11,7	19,0	17,2	42,5	
Slobodna igra	$\chi^2 = 23,1$						$p < 0,01$
	A (N=1121)	24,1	27,7	28,0	12,6	7,6	
	B (N=1115)	20,1	24,0	27,5	16,3	12,1	
Igranje multimedijjskih igara	$\chi^2 = 82,1$						$p < 0,01$
	A (N=1044)	51,0	22,1	10,8	3,5	0,6	12,0
	B (N=1044)	40,9	18,4	16,1	7,9	5,4	11,3
Čitanje dječje literature	$\chi^2 = 22,5$						$p < 0,01$
	A (N=1108)	55,5	33,8	8,6	0,6	0,5	
	B (N=1111)	50,7	34,4	12,7	1,7	0,5	
Gledanje televizije	$\chi^2 = 176,8$						$p < 0,01$
	A (N=1104)	31,9	36,8	22,9	5,2	0,9	2,3
	B (N=1114)	18,2	27,7	29,5	15,7	7,2	1,7
Igranje društvenih igara s obitelji	$\chi^2 = 76,6$						$p < 0,01$
	A (N=1063)	63,1	25,7	9,4	1,1	0,7	
	B (N=1065)	46,0	32,0	16,6	3,9	1,5	

Glazbene aktivnosti	$\chi^2 = 6,3$						$p > 0,10$
	A (N=1062)	72,9	18,4	5,7	1,9	1,1	
	B (N=1063)	68,8	20,2	7,6	1,7	1,7	
Sportske aktivnosti i pokretne igre	$\chi^2 = 42,9$						$p < 0,01$
	A (N=1086)	19,7	29,5	28,0	14,1	8,7	
	B (N=1073)	32,0	25,6	24,5	10,4	7,5	

A – Prije bolesti COVID-19; B – tijekom 1. vala bolesti COVID-19

Tijekom prvog vala bolesti COVID-19 smanjio se udio slobodnog vremena djece predškolske dobi proveden u igri na otvorenom i u fizički aktivnim aktivnostima, a povećao se udio slobodnog vremena proveden u sjedilačkim aktivnostima u zatvorenom prostoru. Tako je prije bolesti COVID-19 više od 2 sata dnevno u igri na otvorenom provodilo dvije trećine djece predškolske dobi, a tijekom prvog vala bolesti COVID-19 nešto više od polovine djece predškolske dobi. U sportskim je aktivnostima i pokretnim igrama prije bolesti COVID-19 više od 2 sata dnevno provodilo 22,8 % djece predškolske dobi, a tijekom prvog vala bolesti COVID-19 17,9 % djece predškolske dobi. Rezultati pokazuju kako su djeca prije i tijekom prvog vala bolesti COVID-19 svoje slobodno vrijeme vremenski dulje provodila uz male ekrane, a dječju su literaturu većinom čitala do 1 sat dnevno. Prije bolesti COVID-19 9,7 % djece predškolske dobi čitalo je dječju literaturu više od 2 sata dnevno, a tijekom prvog vala bolesti COVID-19 taj se udio povećao na 14,9 %. Dobiveni rezultati pokazuju kako vrijeme djece predškolske dobi provedeno pred televizijskim ekranima i igrajući multimedijske igre nadilazi preporučeno vrijeme od jednog sata, koliko sugerira Američka akademija pedijatara (AAP, 2016), a sukladni su rezultatima prethodnih istraživanja (Benko 2015; Sindik 2012; Roje Đapić i sur. 2020). Naime, prije bolesti COVID-19 više od jednog sata televiziju gledalo je svako treće dijete predškolske dobi, a svako peto dijete igralo je multimedijske igre. Tijekom prvog vala bolesti COVID-19 povećao se dnevni udio proveden gledajući televiziju i igrajući multimedijske igre. Tako je više od jednog sata televiziju gledalo svako drugo dijete predškolske dobi, a svako treće dijete igralo je multimedijske igre. Tijekom prvog vala bolesti COVID-19 također se povećao dnevni udio slobodnog vremena djece predškolske dobi proveden igrajući druš-

tvene igre s obitelji. Naime, 8,6 % djece predškolske dobi provodilo je 1 – 2 sata dnevno igrajući društvene igre s obitelji, a tijekom prvog vala bolesti COVID-19 12,7 % djece predškolske dobi. Više od 2 sata u igranju društvenih igara s obitelji provodilo je 1,8 % djece predškolske dobi, a tijekom prvog vala bolesti COVID-19 5,4 % djece predškolske dobi. Nema statistički značajnih razlika u dnevnom udjelu slobodnog vremena djece predškolske dobi provedenog u glazbenim aktivnostima tijekom prvog vala bolesti COVID-19 u odnosu na vrijeme prije bolesti COVID-19. Tako su djeca u glazbenim aktivnostima prije i tijekom prvog vala bolesti COVID-19 svoje slobodno vrijeme uglavnom provodila do 30 minuta dnevno.

S obzirom na važnost uključenosti roditelja u dječju igru (Amato i Fowler 2002, prema Čudina Obradović i Obradović 2006; Puljiz 2010), zanimalo nas je tko se češće igra s djetetom, majke ili očevi, kao i je li izvanredna situacija tijekom prvog vala bolesti COVID-19 donijela promjene u učestalosti roditeljskog igranja s vlastitim djetetom s obzirom na spol roditelja (Tablica 3). Dobiveni rezultati pokazuju da postoje statistički značajne razlike s obzirom na učestalost roditeljske igre s vlastitim djetetom prije i tijekom prvog vala bolesti COVID-19.

TABLICA 3. Učestalost roditeljske igre s vlastitim djetetom (N=1121)

Odgovori	Prije bolesti COVID-19		Tijekom 1. vala bolesti COVID-19	
	f	%	f	%
Majka djeteta	520	46,4	522	46,6
Otac djeteta	36	3,2	77	6,8
Podjednako otac i majka djeteta	565	50,4	522	46,6

$$\chi^2 = 16,3; df = 2; p < 0,01$$

Iako su se majke češće igrale s djetetom prije i tijekom bolesti COVID-19, što je sukladno rezultatima prethodnih istraživanja (Berc i Kokorić 2012), polovina ispitanika je izjavila kako su se očevi i majke podjednako igrali s djetetom, kako prije, tako i tijekom prvog vala bolesti COVID-19, dok tijekom prvog vala bolesti COVID-19 uočavamo blagi porast igre očeva s vlastitim djetetom. Ovakvi rezultati mogu se povezati s rodnim stereotipima koji su još uvijek u značajnoj mjeri kod nas prisutni, a u kojima se očekuje kako je odgoj i „bavljenje djecom“ primarna odgojna uloga majke (Berc i Kokorić 2012: 22). S obzirom na važnost uključenosti oba roditelja u dječju igru (Brayfield 1995 prema Čudina Obradović i Obradović 2006) držimo važnim dodatno potaknuti očeve na učestaliju igru s

vlastitom djecom.

Iako su djeca tijekom prvog vala bolesti COVID-19 provodila manje vremena na otvorenome u odnosu na vrijeme prije COVID-a (Tablica 1), rezultati nadalje pokazuju da su, tijekom izvanredne situacije uzrokovane bolešću COVID-19, roditelji s djecom najčešće zajedničko slobodno vrijeme provodili u zajedničkim rekreacijskim i sportskim aktivnostima na otvorenom i u igri na otvorenom, a potom u zajedničkim aktivnostima kod kuće (Tablica 4).

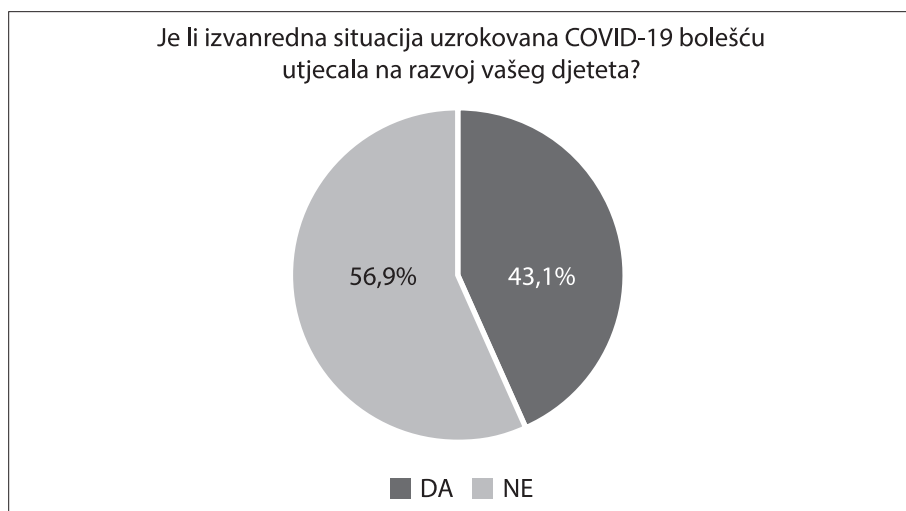
TABLICA 4. Zastupljenost zajedničkih aktivnosti u slobodnom vremenu djece i roditelja tijekom prvog vala bolesti COVID-19, (N=1121)

Zastupljenost zajedničkih aktivnosti u slobodnom vremenu djece i roditelja tijekom 1. vala bolesti COVID-19	f	%
Zajedničke rekreacijske i sportske aktivnosti na otvorenome (šetnja, boravak u prirodi, sportovi)	441	56,2
Zajednička igra na otvorenome i istraživačke aktivnosti (igre pijeskom, igre vodom, pokretne igre, istraživanje prirode, eksperimenti, vrtlarenje)	386	49,2
Zajedničko igranje različitih igara kod kuće (didaktičke, društvene igre, puzzle, predčitalačke igre, predmatematičke igre, senzomotoričke igre)	250	31,9
Zajedničko kreativno i likovno izražavanje	211	26,9
Zajedničko kuhanje i pečenje kolača	158	20,1
Zajedničko pospremanje, pomaganje u kućanskim poslovima i poticanje samostalnosti	112	14,3
Zajedničke glazbene aktivnosti	47	6,0
Zajedničko čitanje, pričanje i slušanje priča i slikovnica	46	5,9
Zajednički razgovor	31	4,0
Zajedničko provođenje vremena kao i prije COVID-19 bolesti	30	3,8
Zajedničke aktivnosti za jačanje emocionalne bliskosti (grljenje, maženje, smijeh, gledanje obiteljskih albuma...)	29	3,7
Zajedničko gledanje televizije i igranje multimedijalnih igara	23	2,9
Zajednička igra s kućnim ljubimcima	22	2,8
Zajedničke dramske aktivnosti i igra uloga	16	2,1
Zajedničko praćenje <i>web</i> aktivnosti (<i>online</i> vrtić, <i>online</i> predstave, virtualno druženje s prijateljima...)	10	1,3
Roditelji nemaju dovoljno slobodnog vremena za zajedničko provođenje slobodnog vremena s djetetom	6	0,8

Iako je nekolicina roditelja izjavila da tijekom COVID-a nisu imala dovoljno

vremena za zajedničko provođenje slobodnog vremena sa svojim djetetom, ovakvi rezultati vode do optimističnih zaključaka, s obzirom na pozitivan utjecaj bavljenja sportom i boravka na otvorenom na cjelokupno dječje zdravlje (Bartoluci, M., Bartoluci S. i Škorić 2007; Herrington i Brussoni 2015; Tremblay, Gray, Babcock S i sur., 2015; Škegro, Čustonja i Milanović 2009) i važnosti roditeljske uključenosti u dječju igru i slobodne aktivnosti vlastite djece (Nenadić Bilan 2014; Čudina Obradović i Obradović 2006; Olson 2000; Puljiz 2010; Zabriskie i McCormik 2003). Nadalje, svaki je četvrti roditelj sa svojim djetetom provodio slobodno vrijeme kroz zajedničko kreativno i likovno izražavanje, a svaki peti kroz kuhanje i pečenje kolača. Djeca su s roditeljima rjeđe provodila slobodno vrijeme u zajedničkom pospremanju i kućanskim poslovima te u zajedničkim glazbenim aktivnostima i čitanju dječje literature.

Stavovi roditelja predškolske djece o mogućem utjecaju prvog vala bolesti COVID-19 na cjelokupan razvoj njihovog djeteta prikazani su Slikom 1.

SLIKA 1. Prikaz stavova roditelja predškolske djece o mogućem utjecaju prvog vala bolesti COVID-19 na emocionalni, fizički i psihički razvoj njihova djeteta (N=1121)

Iz rezultata prikazanih na Slici 1 uočavamo da svaki drugi roditelj (56,9 %) smatra da izvanredna situacija uzrokovana bolešću COVID-19 nije emocionalno, fizički ili psihički utjecala na njihovo dijete, dok 4 od 10 roditelja predškolske djece (43,1 %) ipak smatra da je ona utjecala na cjelokupan razvoj njihova djeteta.

Načini na koje je prva faza bolesti COVID-19 djelovala na djecu predškolske dobi prikazani su u Tablici 5.

TABLICA 5. Načini na koje je prva faza bolesti COVID-19 utjecala na predškolsko dijete (N=1121)

Načini na koje je ova izvanredna situacija uzrokovana COVID-19 virusom utjecala na djecu predškolske dobi	f	%
Djetetu nedostaju prijatelji, odgojitelji, dječji vrtić, socijalni kontakti.	267	23,8
Uočene su emocionalne promjene i promjene u ponašanju djeteta (ljutnja, plačljivost, nervoza, tuga, zabrinutost, nezainteresiranost, anksioznost, razdražljivost, česte promjene raspoloženja, povećana sramežljivost, burne reakcije, destruktivno ponašanje).	228	20,3
Djetetu nedostaje sloboda kretanja i slobodan život bez ograničenja (dijete provodi više vremena u zatvorenom prostoru, nemogućnost odlaska u park i na igrališta, promjena navika i rutina).	195	17,4
Dijete provodi više vremena s obitelji, dijete kvalitetnije i kreativnije provodi vrijeme s obitelji.	67	6
Kod djeteta se pojavio strah, osjećaj uznemirenosti i nemoći (strah od bolesti, smrti, fizičkog kontakta).	60	5,3
Psiho-fizičke promjene kod djeteta (regresija, promjene ritma spavanja, oscilacije u težini, fizički pokazatelji stresa).	52	4,6
Smanjena fizička aktivnost kod djeteta.	34	3,0
Djetetu je dosadno.	22	2,0
Dijete ima „višak energije“.	17	1,5
Dijete se osjeća zanemareno (roditelji nemaju dovoljno vremena za igru s djetetom radi poslovnih, obiteljskih i kućanskih obveza ili roditeljevog rada od kuće) .	11	1,0
Dijete više vremena provodi na otvorenome.	11	1,0
Dijete provodi više vremena pred medijima.	9	0,8
Dijete je odvojeno od jednog roditelja ili ga dulje vrijeme nije moglo vidjeti.	6	0,5
Djetetu je nedostupna primarna zdravstvena zaštita i zdravstvena skrb (nemogućnost redovnog cijepljenja, odlaska na terapije i kontrole...).	3	0,3

Od 40,1 % roditelja predškolske djece koji su odgovorili na ovo pitanje, četvrtina ih smatra kako su djetetu tijekom prvog vala bolesti COVID-19 najviše nedostajali prijatelji, dječji vrtić te socijalni kontakti. Svaki peti roditelj uočio je emocionalne promjene i promjene u ponašanju kod svog djeteta. Nadalje, roditelji smatraju da je djeci nedostajao slobodan život bez ograničenja, no provedeno vrijeme tijekom prvog vala bolesti COVID-19 smatraju kvalitetnije i kreativnije iskorištenim. Uočavamo da se kod 5,3 % djece ispitanika tijekom prvog vala bolesti COVID-19 pojavio strah, osjećaj uznemirenosti i nemoći (strah od bolesti, smrti, fizičkog kontakta), dok je 4,6 % ispitanika uočilo psiho-fizičke promjene

kod svog djeteta u vidu regresije, promjene ritma spavanja, oscilacija u težini, fizičkih pokazatelja stresa. Manjina roditelja uočila je da je dijete manje fizički aktivno, češće mu je dosadno ili pak ima „višak energije“.

S obzirom na dobivene rezultate, možemo tvrditi da su tijekom izvanredne situacije prvog vala COVID-19, u najmanju ruku, povrijeđena dječja prava, jer pod povredom dječjih prava podrazumijevamo nemogućnost djetetovog slobodnog odabira aktivnosti, nedostupnost igrališta, zelenih površina, uvjeta i materijala za slobodnu i kreativnu dječju igru, te gledanje neprimjerenih medijskih sadržaja (Jelavić 2010). Istraživanja o utjecaju pojave bolesti COVID-19 na načine provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi i njegovu utjecaju na cjelokupan razvoj djece predškolske dobi u svijetu vrlo su oskudni, a ovo istraživanje prvo je takve vrste na području Republike Hrvatske. Osim što pruža uvid u načine provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi tijekom prvog vala bolesti COVID-19, omogućuje uvid u aktivnosti slobodnog vremena djece predškolske dobi prije virusa koje su dotad bile nedovoljno istražene. S obzirom na uočeni porast sjedilačkih aktivnosti te smanjenu fizičku aktivnost djece predškolske dobi, koje je uzrokovano smanjenjem vremena provedenog na otvorenome tijekom prvog vala bolesti COVID-19, nalazimo potrebu promicanja zdravog načina života i poticanje pojačanog fizičkog kretanja kroz sportske aktivnosti i tjelovježbu, radi uspostavljanja ravnoteže s vremenom provedenog u fizički manje aktivnim, odnosno sjedilačkim aktivnostima. Sukladno navedenom, ova otkrića mogu dati buduće smjernice očuvanju i promicanju važnosti fizičke aktivnosti i zdravog načina života radi očuvanja cjelokupnog zdravlja djece tijekom razdoblja pojave bolesti COVID-19 te informirati i dati buduće smjernice za ublažavanje potencijalnog štetnog učinka na razvoj djeteta tijekom budućih pandemija. U budućim istraživanjima bilo bi pogodno procijeniti dugoročne posljedice pojave bolesti COVID-19 na navike i rutine, igru, emocionalno, fizičko i psihičko zdravlje, ne samo djece predškolske dobi, već i školske djece te mladih.

ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja pokazuju da je pojava bolesti COVID-19 utjecala na načine provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi. Tako su djeca prije bolesti COVID-19 svoje slobodno vrijeme češće provodila igrajući se na otvorenom i fizički su bila aktivnija, dok je većina djece za vrijeme prvog vala bolesti CO-

VID-19 svoje slobodno provodila uz medije, prvenstveno gledajući televiziju, a zatim u slobodnoj igri te igrajući društvene igre s obitelji. S obzirom na učestalost roditeljske igre s djetetom predškolske dobi, istraživanje je pokazalo da su se prije, ali i tijekom prvog vala bolesti COVID-19 majke češće igrale s vlastitim djetetom, ali se uočio i porast igre očeva s vlastitim djetetom. Pokazalo da su se obitelji tijekom prvog vala bolesti COVID-19 opet povezale kroz aktivnosti zajedničkog slobodnog vremena, prvenstveno aktivnosti na otvorenome, a zatim i aktivnosti slobodnog vremena provedenih kroz različite aktivnosti kod kuće. Tijekom prvog vala bolesti COVID-19 djeca su u zajedničkim aktivnostima s obitelji najviše svog slobodnog vremena provela u zajedničkim aktivnostima slobodnog vremena na otvorenome, a zatim i aktivnostima u zatvorenom unutar kućanstva. Tijekom izvanredne situacije u ožujku, travnju i svibnju 2020. godine djeci predškolske dobi naglo se promijenila svakodnevica, što pokazuju i rezultati istraživanja u kojima je 43,6 % ispitanika izrazilo stav kako je ova izvanredna situacija utjecala na njihovo dijete na svim razvojnim područjima. Osim što je djeci predškolske dobi bilo ograničeno kretanje i promijenjena im je svakodnevna rutina (17,4 %), djeci su nedostajali socijalni kontakti, društvo vršnjaka i najbližih članova obitelji (23,8 %) što je rezultiralo emocionalnim promjenama i promjenama u ponašanju (20,3 %), kao i pojavom straha (5,3 %). Ipak, 6 % ispitanika smatra da je izvanredna situacija djelovala pozitivno na njihovo dijete na način da su s roditeljima provodili više vremena ili su zajedničko vrijeme iskoristili kvalitetnije i kreativnije.

LITERATURA

- AAP COUNCIL ON COMMUNICATIONS AND MEDIA. 2016. Media and Young Minds. *Pediatrics*, 138 (5). <https://pediatrics.aappublications.org/content/138/5/e20162591> (prosinac 2020.)
- ANDERSON, Sarah E., ECONOMOS, Christina D., MUST, Aviva. 2008. Active play and screen time in us children aged 4 to 11 years in relation to sociodemographic and weight status characteristics: a nationally representative cross-sectional analysis. *BMC Public Health*, 366 (8). <https://doi.org/10.1186/1471-2458-8-366> (15. kolovoza 2020.)
- ANDRIJAŠEVIĆ, Mirna. 2000. Slobodno vrijeme i igra. U: *Slobodno vrijeme i igra: Znanstveno-stručno usavršavanje: zbornik radova: 9. Zagrebački sajam sporta i nautike, Zagrebački športski savez, Zagrebački velesajam*, ur. Mirna Andrijašević, 7-15. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu.
- ANDRIJAŠEVIĆ, Mirna. 2009. Upravljanje slobodnim vremenom sadržajima sporta i rekreacije. U: *Upravljanje slobodnim vremenom sadržajima sporta i rekreacije: zbornik radova*, ur. Mirna Andrijašević, 3-14. Zagreb: Kineziološki fakultet sveučilišta u Zagrebu.
- BARTOLUCI, Mato, BARTOLUCI, Sunčica, ŠKORIĆ, Sanela. 2007. *Turizam i sport*. Zagreb: Školska knjiga.
- BENKO, Petra. 2015. *Televizija u životima predškolske djece*. Diplomski rad. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg%3A79/datastream/PDF/view> (18. veljače 2021.)
- BERC, Gordana, BLAŽEKA KOKORIĆ, Slavica. 2012. Slobodno vrijeme obitelji kao čimbenik obiteljske kohezivnosti i zadovoljstva obiteljskim životom. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 20 (2): 15-27.
- BRIGIĆ, Ivan. 2009. Upravljanje slobodnim vremenom primjereno djeci s intelektualnim teškoćama. U: *Slobodno vrijeme i igra: Znanstveno-stručno usavršavanje: zbornik radova: 9. Zagrebački sajam sporta i nautike, Zagrebački športski savez, Zagrebački velesajam*, ur. Mirna Andrijašević, 133-140. Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- ČUDINA OBRADOVIĆ, Mira, Obradović, Josip. 2006. *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden Marketing-Tehnička knjiga.
- GLASSER, William. 2000. *Teorija izbora. Nova psihologija osobne slobode*. Zagreb: Alinea.

- HERCIGONJA, Zoran. 2018. *Utjecaj modernih medija na odgoj djeteta*. Varaždin: Fronta Impress.
- HERRINGTON, Susan, BRUSSONI, Mariana. 2015. Beyond physical activity: the importance of play and nature-based play spaces for children's health and development. *Curr Obes Rep*, 4 (4): 477-483.
- HOFFERTH, Sandra, SANDBERG, John. 2001. Changes in American children's time, 1981 to 2003. U: *Children at the millennium: Where have we come from, where are we going?*, ur. Sandra Hofferth i Timothy Owens, 193-229. New York: Elsevier Science.
- INGLIS, Fred. 1997. *Teorija medija*. Zagreb: Barbat: AGM.
- ILIŠIN, Vlasta, MARINOVIĆ BOBINAC, Anika, RADIN, Furio. 2001. *Djeca i mediji. Uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- JELAVIĆ, Mila. 2010. Prava djece i slobodno vrijeme – što o tome govori Konvencija o pravima djeteta. U: *Dječja prava i slobodno vrijeme*, ur. Maja Flego, 11-16. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- JELINČIĆ, Antonija. 2009. Slobodno vrijeme i televizija – suodgajatelji djece i mladih. U: *Upravljanje slobodnim vremenom sadržajima sporta i rekreacije: zbornik radova*, ur. Mirna Andrijašević, 97-104. Zagreb: Kineziološki fakultet sveučilišta u Zagrebu.
- KANIŽAJ, Igor, CIBOCI, Lana. 2011. Kako je nasilje preko medija ušlo u naše domove: utjecaji, učinci i posljedice nasilja na djecu i mlade. U: *Djeca medija - od marginalizacije do senzacije*, ur. Lana Ciboci, Igor Kanižaj i Danijel Labaš, 11-34. Zagreb: Matica hrvatska.
- KORONAVIRUS.HR. 2020. *Službena stranica Vlade Republike Hrvatske za pravodobne i točne informacije o koronavirusu*. <https://www.koronavirus.hr/najcesca-pitanja-i-odgovori/106/> (15. lipnja 2020.)
- KOŠIR, Manca, ZGRABLJIĆ, Nada, RANFL, Rajko. 1999. *Život s medijima: priručnik o odgoju za medije*. Zagreb: Doron.
- LANIADO, Nussia, PIETRA, Gianfilippo. 2005. *Nашe dijete, videoigre, Internet i televizija*. Rijeka: Studio TiM.
- MIKIĆ, Krešimir, RUKAVINA, Antea. 2006. Djeca i mediji. U: *Zapis*, posebni broj. http://www.hfs.hr/hfs/zapis_clanak_detail.asp?sif=1604 (12. lipnja 2020.)
- MIKIĆ, Krešimir. 2007. Mediji i mladi danas i sutra. U: *Pozitivni sadržaji za djecu i o djeci*, ur. Maja Gabelica Šupljika, 15-30. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- MARTINIĆ, Tena. 1977. *Slobodno vrijeme i suvremeno društvo*. Zagreb: Informator.

- NENADIĆ BILAN, Diana. 2014. Roditelji i djeca u igri. U: *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 63 (1-2): 107-117.
- OLSON, David H. 2000. Circumplex Model of Marital and Family Systems. *Journal of Family Therapy*, 22 (2): 144-167.
- PLENKOVIĆ, Juraj. 2000. *Slobodno vrijeme mladeži*. Rijeka: Društvo prijatelja Hrvatska-Japan, Sveučilište u Rijeci Građevinski fakultet.
- PLENKOVIĆ, Mario. 1993. *Komunikologija masovnih medija*. Zagreb: BARBAT.
- PULJIZ, Sanda. 2010. Uloga obitelji u provođenju slobodnog vremena djece i programi centra za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica. U: *DJEČJA PRAVA I SLOBODNO VRIJEME: zbornik radova s tribina pravobraniteljice za djecu*, ur. Maja Flego, 21-28. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- POTTER, William James. 2011. *Medijska pismenost*. Beograd: CLIO.
- ROJE ĐAPIĆ, Mia, BULJAN FLANDER, Gordana, SELAK BAGARIĆ, Ella. 2020. Mala djeca pred malim ekranima: Hrvatska u odnosu na Europu i svijet. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 161 (1-2): 45-61.
- ROSIĆ, Vladimir. 2005. *Slobodno vrijeme, slobodne aktivnosti*. Rijeka: Žagar d.o.o.
- SIGMAN, Aric. 2010. *Daljinski upravljani*. Zagreb: Ostvarenje d.o.o.
- SISSON, Susan B., BROYLES, Stephanie T., BAKER, Brigita L., KATZMARZYK, Peter T. 2010. Screen time, physical activity, and overweight in U.S. youth: National Survey of Children's Health 2003. *Journal of Adolescent Health*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20708572/> (18. listopada 2020.)
- ŠKEGRO, Dario, ČUSTONJA, Zrinko, MILANOVIĆ, Dragan. 2009. Sport kao sadržaj slobodnog vremena djece i mladih. U: *Upravljanje slobodnim vremenom sadržajima sporta i rekreacije: zbornik radova*, ur. Mirna Andrijašević, 15-24. Zagreb: Kineziološki fakultet sveučilišta u Zagrebu.
- ŠKORIĆ, Sanela. 2009. Ekonomski aspekti upravljanja slobodnim vremenom. U: *Upravljanje slobodnim vremenom sadržajima sporta i rekreacije: zbornik radova*, ur. Mirna Andrijašević, 73-80. Zagreb: Kineziološki fakultet sveučilišta u Zagrebu.
- TAYLOR, Rachael W., MURDOCH, Linda., CARTER, Philippa., GERRARD, David. F., William, SHEILA. M., TAYLOR, Barry. J. 2009. Longitudinal study of physical activity and inactivity in preschoolers: The FLAME study. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 41(1): 96-102.
- TREMBLAY, Mark, S., Gray, Casey, Babcock, Shawna, Bradstreet, Christa, B., Carr, Dawn, Chabot, Guylaine, Choquette, Louise, Chorney, David, Collyer, Cam, Herrington, Susan, Janson, Katherine, Janssen, Ian, Larouche, Richard,

- Pickett, William, Power, Marlene, Hansen Sandseter, Ellen, B., Simon, Brenda, Brussoni, Mariana. 2015. Position statement on active outdoor play. *Int J Environ Res Public Health*, 12 (6): 6475–505.
- UNICEF HRVATSKA. 2017 *Konvencija o pravima djeteta*. Zagreb: UNICEF. https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf (17. 06. 2020.)
- VALJAN VUKIĆ, Violeta. 2013. Slobodno vrijeme kao „prostor“ razvijanja vrijednosti učenika. *Magistra ladertina*, 8 (1): 59-73.
- VANDEWATER, Elizabeth A., RIDEOUT, Victoria, J., WARTELLA, Ellen, A., HAUNG, Xuan, Lee, JUNE H., SHIM, Mi-suk.. 2007. Digital childhood: electronic media and technology use among infants, toddlers, and preschoolers. *Pediatrics*, 119 (5). <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17473074/> (17. veljače 2021.)
- VUKASOVIĆ, Ante. 1999. *Pedagogija*. Zagreb: Hrvatski katolički zbor „MI“.
- ZABRISKIE, Ramon, B., MCCORMICK, Bryan, P. 2003. Parent and Child Perspectives of Family Leisure Involvement and Satisfaction with Family Life. *Journal of Leisure Research*. 35 (2): 163-189.
- ZAHARAN, Petra. 2013. *Utjecaj crtanih filmova na djecu*. <https://www.roditelji.hr/jaslice/odgoj/2210-utjecaj-crtanih-filmova-na-djecu/> (11. lipnja 2020)
- ZGRABLJIĆ ROTAR, Nada. 2005. Mediji – medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji. U: *Medijska pismenost i civilno društvo*, ur. Nada Zgrabljic Rotar, 9-44. Sarajevo: Media Centar.
- ŽDERIĆ, Jadranka. 2009. *Medijska kultura djece i mladih. Mogućnosti i zamke*. Zagreb: Medioteka.

**WAYS OF SPENDING FREE TIME OF PRESCHOOL CHILDREN BEFORE
AND DURING THE FIRST PHASE OF COVID-19 VIRUS AND THE IMPACT OF
THE NEW SITUATION ON THE CHILD**

ABSTRACT

The paper seeks to present the results of research on how to spend free time of preschool children before and during the first phase of COVID-19 virus when, in order to prevent the spread of the virus, in March, April and May 2020, strict health protection measures for health. The aim of the research is to gain insight into the ways of spending free time of preschool children before and during the first phase of the COVID-19 virus, to examine the extent to which their everyday life has changed and how children have accepted these changes. The research was conducted by surveying 1121 parents of preschool children in the whole Croatia. The obtained results show that in relation to spending free time before the virus, during the first phase of COVID-19 virus, the way of spending free time of preschool children changed. Thus, during the first phase of the COVID-19 virus, preschool children most often, and for a longer period of time, spent their free time using the media, primarily watching television, in free play and playing board games with family, and spent less time playing outdoors and in sports activities and mobile games. In joint leisure activities, children and parents spent most of their free time in recreational and outdoor sports activities, outdoor games and playing various games at home during the emergency situation caused by COVID. Although just over half (56,9%) of parents believe that the new situation caused by the COVID-19 virus did not affect their child's development, 43,1% parents believe that it had a negative effect on their child, especially on his socio-emotional level.

KEYWORDS:

preschool child, free time, COVID-19 virus